

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 3, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 311:336.02

О. М. Ігнатова,

к. е. н., доцент, доцент кафедри банківської справи,

Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг

Т. В. Стародубцева,

студент, Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг

М. В. Тарасенко,

студент, Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Досліджено сучасний стан доходів населення України за розміром мінімальної заробітної плати та структури споживчого кошика, здійснено порівняння зі світовими стандартами та проаналізовано вплив сучасного стану доходів населення на рівень його життя.

The modern state of income of Ukrainian people by the minimum wage and the structure of the consumer basket is given in comparison with world standards; the influence of the modern state of income of people of Ukraine to the level of their life is analyzed.

Ключові слова: *Дохід, заробітна плата, мінімальна заробітна плата, номінальна заробітна плата, реальна заробітна плата, індекс споживчих цін, споживчий кошик, прожитковий мінімум.*

Keywords: *Income, wage, minimum wage, nominal salary, real wage, cost-of-living-index, consumer basket, living wage.*

Однією з першочергових проблем розвитку економіки країни та окремих її галузей є низький рівень життя населення, а саме рівень його доходів.

Актуальність. Для України регулювання доходів населення є надзвичайно актуальним питанням, оскільки в умовах нестабільності економічного розвитку спостерігається гостра суперечність між обмеженістю ресурсів для реалізації соціальних програм та зростаючими вимогами до кінцевого попиту як одного з головних чинників економічного зростання. Високий рівень бідності працюючого населення та відсутність середнього класу в Україні через невідповідність середньостатистичних даних реаліям проживання звичайного українця та їх неможливість забезпечити умови для життя та розвитку населення країни обумовлюють необхідність комплексного реформування механізму формування доходів населення.

Постановка завдання. Підвищення показників економічного добробуту громадян є головним завданням будь-якої держави, що прагне до стабільності та процвітання, тому оцінка сучасного рівня доходів населення України, його добробуту та причин щодо формування такого стану і розробка послідовних кроків вирішення цих проблем є завданням даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні, заробітна плата будь-якого індивіда є основним засобом його існування, а прожитковий мінімум для пересічного українця є «прірвою» між життям та виживанням, тому порівняння показників мінімальної заробітної плати українця та можливого його прожиткового мінімуму за вимогами уряду України є важливим фактором покращення фінансового стану громадян. Загальний рівень доходів населення в Україні упродовж останніх років базується на мінімальній заробітній платі пересічного громадянина. Мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну норму праці.

Розмір прожиткового мінімуму та розмір мінімальної заробітної плати, повинен забезпечувати належний соціальний захист кожного громадянина України. Згідно зі ст.1 Закону України «Про прожитковий мінімум», прожитковий мінімум – це вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [10].

Проблемами вивчення соціальної захищеності та добробуту населення в Україні займаються наступні вчені, як Баранник З., Грішнова О., Калина А., Колот А., Костриця В., Латугін В., Латік В., Мандибура А., Спасенко Ю., Ульянов К., Филіок Г., Шевченко Л., Шелешкова С., Щербина Ф. та інші, але недостатня увага на сьогодні приділена вивченню соціального розмежування верств населення за соціальними класами в Україні.

Основною метою статті є обґрунтування відсутності середнього класу в Україні через невідповідність соціальних умов, рівня доходів громадян країни реаліям життя за соціальними нормами та відповідно ЗУ «Про прожитковий мінімум». Тому спостереження за рівнем доходів населення через показник мінімальної заробітної плати пересічного громадянина України, їх динаміки, порівняння із прожитковим мінімумом для середньостатистичного українця, а також аналіз співвідношення номінальної та реальної заробітної плати населення пересічного громадянина в Україні; тенденції змін індексу споживчих цін та спостереження за змінами вартості споживчого кошика середньостатистичного працюючого українця у впродовж останніх 15-ти років, а саме з 1997 по 2011 рр., і є основними етапами дослідження.

Методологічні підходи щодо вивчення доходів населення в Україні, які були використані у дослідженні це: метод анкетно-ранжованного опитування респондентів (вибірково), аналіз рядів динаміки, аналіз варіації, статистична перевірка гіпотез, аналіз тенденцій розвитку тощо.

Для того, щоб надати статистичну оцінку доходам населення, спочатку досліджувалось співвідношення динамік реальної та номінальної заробітної плати пересічного громадянина України, а потім вони порівнювались між собою. За даними офіційної статистики номінальна заробітна плата за 1997-2011 рр. коливалась в межах 160 грн. у 1997 р. та 2633 грн. в 2011 році. Середній темп зростання номінальної заробітної плати за досліджуваний період становив 122,5%, а середнє значення індексу споживчих цін за цей період склало 112,53% при середньому темпі зростання реальної заробітної плати – 123,34%. Як видно з таблиці 1, починаючи з 1997 року номінальна заробітна плата зростала великими темпами у порівнянні із зростанням реальної за обсягами. Так, цей показник у 2005 р. по відношенню до попереднього року мав найбільший темп зростання за весь досліджуваний період, який складав відповідно 136,7%, а найменший темп зростання у 2009 - 105,5%, що пояснюється негативним впливом світової економічної кризи на усі економічні показники в Україні. У 2006 році середня заробітна плата за місяць по Україні перевищила межу 1000 гривень та склала 1041,47 грн., при цьому її приріст становив 29,2% порівняно із 2005 р. У 2010 році економічна ситуація у країні набагато покращилася і темп зростання номінальної заробітної плати досяг 120%, а фактичний розмір номінальної заробітної плати на місяць перевищив межу 2000 грн., досягши відмітки 2239 гривень. Станом на 2011 рік за офіційними даними номінальна заробітна плата громадян України складала 2633 гривень.

Стосовно індексу споживчих цін, то темп його зростання у порівнянні з попереднім роком коливався в межах 99,4% в 2002 році та 125,8% в 2000 році протягом досліджуваного періоду. Загалом темп зростання індексу споживчих цін мав тенденцію до зростання протягом 1997-2008 років. Але в остання роки, починаючи з 2009, темп зростання індексу споживчих цін характеризуються тенденцією до зниження, так у 2009 він становив 112,3%, а в 2011 вже 104,6% по відношенню до попереднього року.

Реальна заробітна плата за досліджуваний період коливалась в межах 145,6 грн. в 1997 та 2517,2 грн. в 2011 році. Найбільший темп зростання реальної

заробітної плати припав на 2005 рік та склав 139,2%, це пояснюється найбільшим зростанням розміру номінальної заробітної плати та досить поміркованим темпом зростання індексу споживчих цін, що склав 110,3%. Найменше значення темпу зростання реальної заробітної плати припало на 1998 рік, що викликано низьким темпом зростання реальної заробітної плати та високим показником зростання індексу споживчих цін – 120%. Загалом протягом досліджуваного періоду розмір реальної заробітної плати, так само як і номінальної, мав тенденцію до зростання. Фактичний розмір реальної заробітної плати перетнув межу у 1000 грн. в 2007 та склав 1158,7 грн., а темп зростання реальної заробітної плати по відношенню до попереднього року склав тоді 124,2%. Межу 2000 гривень реальна заробітна плата, як і номінальна, перетнула у 2010 році, в цей рік темп її зростання склав 120,9% (табл.1).

Незважаючи на позитивні показники зростання номінальної заробітної плати в Україні, говорити про високий рівень життя її населення не доводиться, оскільки показники реальної заробітної плати мають надто повільні тенденції до зростання, а варіація верхньої та нижньої межі, якої сягає на місяць заробітна плата громадян становить від 1118 грн. до 20 000 грн. Це викликано, передусім, впливом інфляційних процесів в країні, які фактично зростають, що відповідно викликає здешевлення національної грошової одиниці, зниженням рівня добробуту населення в Україні, а за офіційними даними індекс інфляції має уповільнені темпи зростання упродовж всього періоду нашого дослідження.

Окрім того, аналітичні дослідження взаємозв'язку номінальної та реальної заробітної плати значно ускладнювались, оскільки данні офіційної статистики подавались у відносних показниках, а не в абсолютних, тому спостерігати динаміку змін та чинники впливу на це явище було дуже складно.

Таблиця 1. Динаміка номінальної і реальної заробітної плати та індексу споживчих цін в Україні за 1997-2011 рр. [11]

Рік	Номінальна заробітна плата		Індекс споживчих цін, %	Реальна заробітна плата	
	грн.	Темп зростання до відповідного періоду попереднього року,%		грн.	Темп зростання до відповідного періоду попереднього року,%
1997	160,3	-	110,1	145,6	-
1998	171,8	107,2	120,0	143,2	98,3
1999	198,8	115,7	119,2	166,8	116,5
2000	230,0	115,7	125,8	182,8	109,6
2001	311,0	135,2	106,1	293,1	160,3
2002	376,0	120,9	99,4	378,3	129,0
2003	462,3	123,0	108,2	427,3	113,0
2004	589,6	127,5	112,3	525,0	122,9
2005	806,2	136,7	110,3	730,9	139,2
2006	1041,5	129,2	111,6	933,2	127,7
2007	1351,1	129,7	116,6	1158,7	124,2
2008	1806,3	133,7	122,3	1476,9	127,5
2009	1906,0	105,5	112,3	1697,2	114,9
2010	2239,0	117,5	109,1	2052,2	120,9
2011	2633,0	117,6	104,6	2517,2	122,7

Згідно законодавства України номінальна заробітна плата регулюється за рахунок розмірів мінімальної заробітної плати. Проаналізувавши показники та динаміку розміру мінімальної заробітної плати в Україні за 1997-2011 роки можна зробити висновки, що даний показник протягом усього досліджуваного періоду мав чітку тенденцію до зростання (табл.2). З введенням національної валюти в 1996 році мінімальна заробітна плата в Україні була встановлена на рівні 15 грн. Для стабільного розвитку економіки на початку десятиліття було прийняте рішення Урядом України про прив'язку гривні до долара США. У період до фінансової кризи, тобто до 1998 року, гривня була досить сильною валютою, її курс в середньому становив 1,75 грн. до 1 долара США. У 1998 році гривня здешевіла майже втричі, і процес здешевлення гривні триває до сьогодні. Причиною тому є економічна та політична нестабільність в Україні.

Процес зростання цін за період 1997-2011рр. проходив і триває до сьогодні в країні майже без гальмування, а отже і знецінення грошової національної одиниці України триває й досі. За динамікою змін, мінімальна заробітна плата середнього громадянина (табл. 2) у 1998р. зросла в 2рази і складала 200% порівняно з 1997 р., у 1999 та 2000 роках рівень мінімальної заробітної плати у грошовому еквіваленті не змінився та дорівнював 74 грн. З 2001р. до 2011р. мінімальна заробітна плата громадян України зростала, але темпи зростання були дуже повільними. В 2011р. взагалі відбулося гальмування, і мінімальна заробітна плата громадян зросла лише на 8,29% відносно попереднього 2010 року (табл.2.).

Таблиця 2. Динаміка розміру мінімальної заробітної плати громадян України за 1997-2011 рр.

Дата	Мінімальна заробітна плата, грн.	Абсолютне зростання мінімальної з.п., грн.	Темп приросту мін. з.п. до попереднього року, %
01.01.1997	15	-	-
01.01.1998	45	30	200,00%
01.01.1999	74	29	64,44%
01.01.2000	74	0	0,00%
01.01.2001	118	44	59,46%
01.01.2002	140	22	18,64%
01.01.2003	185	45	32,14%
01.01.2004	205	20	10,81%
01.01.2005	262	57	27,80%
01.01.2006	350	88	33,59%
01.01.2007	400	50	14,29%
01.01.2008	515	115	28,75%
01.01.2009	605	90	17,48%
01.01.2010	869	264	43,64%
01.01.2011	941	72	8,29%

Варто відмітити, що значне підвищення рівня інфляції в Україні припало на події «Помаранчевої Революції» та періоду політичної нестабільності в державі, та, як наслідок цих подій, відбулося і підвищення рівня мінімальної заробітної плати з 605 грн. у 2009р. до 869 грн. у 2011р., при цьому приріст сягнув рівня 43,64%, або зріс на 264 грн. Найменший додатний приріст припадає на перше січня 2013 року і становить лише 8,29% або 72 грн. (табл. 2).

Таким чином, з моменту запровадження гривні, як національної грошової одиниці у 1996 році, під впливом дестабілізуючих факторів, мінімальна заробітна плата в Україні за період дослідження хоча і зросла приблизно у 71 раз (табл.2), але добробут громадян країни, які мають фінансовий дохід у вигляді заробітної плати не зростає через інфляцію та здешевлення національної грошової одиниці, бо індекс купівельної спроможності національної грошової одиниці зменшувався, а

індекс споживчих цін зростає.

За законодавчими актами мінімальна заробітна плата встановлюється у розмірі не нижчому за вартісну величину межі малозабезпеченості в розрахунку на одну працездатну особу, тобто в основу розрахунку розміру мінімальної заробітної плати індивіда покладено розмір його прожиткового мінімуму. Розмір прожиткового мінімуму встановлюється Кабінетом Міністрів України та затверджується Верховною Радою України при прийнятті Закону України «Про Державний Бюджет» на відповідний рік. Розрахунок прожиткового мінімуму здійснюється з використанням вартісної величини прожиткового мінімуму через мінімальний споживчий кошук, тобто набір продуктів харчування, непродовольчих товарів та набір послуг. Прожитковий мінімум на одну особу, а також окремо для тих, хто відноситься до основних соціальних і демографічних груп населення, за поданням Кабінету Міністрів України затверджується Верховною Радою України щорічно до початку розгляду Державного бюджету України і періодично переглядається відповідно до зростання індексу споживчих цін разом і з уточненням показників Державного бюджету України та публікується в офіційних виданнях [9].

В Україні прожитковий мінімум визначається нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу. Крім того, прожитковий мінімум визначається диференційовано в залежності від вікового критерію або в залежності від соціальної та демографічної групи осіб: для дітей віком до 6 років; для дітей віком від 6 до 18 років; для працездатних осіб; для осіб, які втратили працездатність. Мінімальний споживчий кошук, тобто прожитковий мінімум, визначається, як вартість набору товарів та послуг, мінімально необхідних для задоволення потреб у харчуванні на рівні фізіологічно мінімальних норм споживання (окремо для дорослих, дітей, людей похилого віку), а також мінімальних потреб в одязі, взутті, предметах домашнього вжитку, медикаментах, комунальних і побутових послугах, транспорті, культурі тощо.

Слід зазначити, що за даними ООН, середня вартість споживчого кошика для однієї особи має становити 17 доларів на день (табл.4). Якщо ж людина отримує заробітну плату близько 510 доларів на місяць, то вона перебуває на межі бідності [1]. Тобто, в порівнянні з середньою заробітною платою громадянина в Україні, виходить, що заробіток українців на місяць майже вдвічі нижчий за межу бідності, ніж у сусідніх європейських країнах. Всесвітній банк запропонував вважати рівнем бідності доходи менші ніж 1,25 дол. на день, що дорівнює 10 грн. в Україні. Коли дохід менший, то виникає проблема виживання індивіда в суспільстві, тобто в Україні. Проте, на нашу думку, враховуючи сучасні споживчі ціни, цей показник має становити хоча б 20 грн. на день, щоб людині вижити, а відновлення життєвих сил взагалі непередбачено. Заробітна плата на сьогодні за офіційними даними в Україні, серед молоді до 30 років, коливається в межах 941 грн. або (118 дол.) а за стандартами ООН - 510 доларів на місяць, що не відповідає, а ні міжнародним стандартам ООН, а ні нормам щодо фізіологічних потреб людини [5]. В таблиці 4 наведено вартість споживчого кошика терміном на 1 місяць, які запропоновані владою України, за даними опитування українців та за розрахунками експертів ООН.

Таблиця 4. Вартість споживчого кошика на 1 місяць [5]

Запропонований українською владою	1569 грн. / 196 дол.
Запропонований за даними опитування українців	3580 грн. / 447 дол.
Запропонований за розрахунками експертів ООН	510 дол.

Споживчий кошук в Україні був затверджений ще у 1992 р. та відтоді суттєво не переглядався владою України. Вартість набору продуктів і послуг, що входять до споживчої корзини, є найважливішим показником, виходячи з якого розраховуються прожитковий мінімум і мінімальна зарплата громадянина України.

За рішенням уряду України, склад споживчого кошика становить на 1 рік на одну особу:

- два кілограми сала (або 5,5 грамів на день) на одного дорослого й півтора кілограма (трохи більше 4 грамів на день) на підлітка;
- одне яйце на день на підлітка, пів яйця на дитину і 0,6 – на дорослого;
- 16 кг яловичини (більш, як 43 г на день);
- свинини 8 кг на рік (21 г на день);
- два кіло птиці (14 кг на рік, або 38 г на день);
- ковбаси 9 кг (24,5 г, або один шматочок на день);
- 62 кг білого хліба (169,8 г на день, жити можна);
- 95 кг картоплі (260 г на день);
- 25 кг помідорів і огірків разом (68 г на день);
- 60 кг фруктів і ягід (164 г на день, півтора яблука);
- 13 кг кондитерських виробів на рік [8].

Розглянемо споживчий кошук громадянина України щодо забезпечення одягом (табл.5).

Таблиця 5. Споживчий кошук українця на 2011 рік, який затверджено урядом України у розрізі забезпечення одягом [8]

Склад споживчого кошику (одяг)	Кількість, шт.	Роки використання
Балоньєва куртка на синтепоні	1	4
Чоловічий костюм	1	5
Джинси	2	7
Жіноче пальто	1	8
Жіноча осіння куртка	1	7
Сукня	2	7
Вовняна спідниця	1	5
Блузка	3	4
Купальник	1	4
Труси	6	2
Жіночі зимові чоботи	1	3

Згідно з чинною структурою споживчого кошику в Україні виокремлюють для сім'ї на 1 рік також:

- три ковдри (використовувати 10 років),
 - три подушки – (15 років),
 - 6 підодіяльників – (5 років),
 - 6 простирадл та наволочок - (4 роки),
 - 3,5 шматка туалетного мила,
 - 2 пакки прального порошку,
 - півпляшки шампуну та 1,4 тюбика зубної пасти,
 - три рулони туалетного паперу.
- Медикаменти для сім'ї на рік:
- 3 пакки вати (було п'ять),
 - 5 десятиметрових пакетів бинта,
 - 5 упаковок валідолу або валеріани,
 - 3 баночки йоду та зеленки,
 - 6 упаковок беззаспокійливого або жарознижувального,
 - 9 пакочок вітамінів і 1 пакочка гірчичників [8].

Урядом України встановлені також і норми водопостачання від 3,2 до 5,6 кубометра на людину, 9,8 кубометра газу на місяць, тоді, як раніше було 31,36. Норма на місяць споживання електроенергії — 110 кВт/год. для квартир із газовими плитами, 225 для квартир з електроплитами. Місячна норма розмов на телефон - 20 хвилин. Місячна норма отримання друкованих видань за передплатою чи вроздріб — 52 примірники (один тижневик). З 1 до 1,3 збільшена місячна норма відсилання листів. Раз на місяць пропонується відвідувати бібліотеку чи купувати книжку. А також на рік заплановані прання двох кілограмів білизни в пральні, чотири стрижки та 0,2 фотографування і 524 поїздки громадським транспортом на рік, тобто 1,4 поїзди на день [8].

Таблиця 6. Нововведення споживчого кошику на 2012 рік урядом України [8]

	Додали	Забрали
ківі	флешка	консерви м'ясні
оливкова олія	підгузники	молоко згущене
пекінська капуста	наручний годинник	варення

спред	парасолька	джем
шафи-купе	підготовчі курси у ВНЗ	жувальна гумка
металопластикові вікна	послуги няні	какао
блендер	манікюр	господарське мило
міксер	оренда житла	журнали
дрель	авто страхування	відвідування сауни
ноутбук	автомийка	реєстрація урочистих подій
кондиціонер		

За даними табл. 4, 5, 6 споживчий кошик, запропонований урядом суттєво відстає від реального прожиткового мінімуму пересічного громадянина України. Вартість стандартного набору споживчого кошика на сьогоднішній день коливається від 3000 гривень, а прожитковий мінімум в Україні фактично становить 1000 гривень. В таблиці 5 хоча і наведені останні зміни складу споживчого кошика українців у 2012 році, але вони не покращують стан життя громадян України, а лише знижують їх соціальний статус.

На основі проведеного вибіркового опитування населення, було встановлено, що склад споживчого кошика, запропонованого урядом України, та норми щодо споживання не відповідають реальним потребам пересічного українця. Отже, з вищенаведеного стає зрозумілим, що формування споживчого кошика в теорії значно відрізняється від потреб людей в Україні на практиці.

На сучасному етапі причиною поглиблення такої невідповідності стала світова економічна криза, яка вплинула на матеріальний стан суспільства будь-якої країни, і особливо України. Проте на вищому рівні, тобто в Кабінеті Міністрів України, який відповідає за формування споживчого кошика, та в Міністерстві економіки України, розглядаються ідеї та проекти щодо вдосконалення системи розрахунку потреб людини, розширення та оновлення числа найменувань споживчих товарів громадян, які в майбутньому будуть входити до споживчого кошика, але це не відповідає на сьогоднішні реалії життя в Україні.

Так, у 1996 році населення України складало 52 млн. чол., в 1998 році - 49,92 млн. чол., а на 1 листопада 2012 року чисельність населення України становила 45 млн. 560 тис. мешканців [11, 12]. Якщо уряд України і на далі буде зволікати та не звертати уваги на рівень бідності в Україні, то формування ринку праці не відбудеться через відсутність трудових ресурсів, які не доживуть до відповідного віку та не стануть робочою силою, тобто працівниками. А це, в свою чергу, не сприятиме достатньому відрахуванню та поповненню Державного бюджету країни грошовими коштами та, відповідно, фінансування з Державного бюджету буде неможливим для всіх економічних структур в державі та уряду України в цілому через брак коштів.

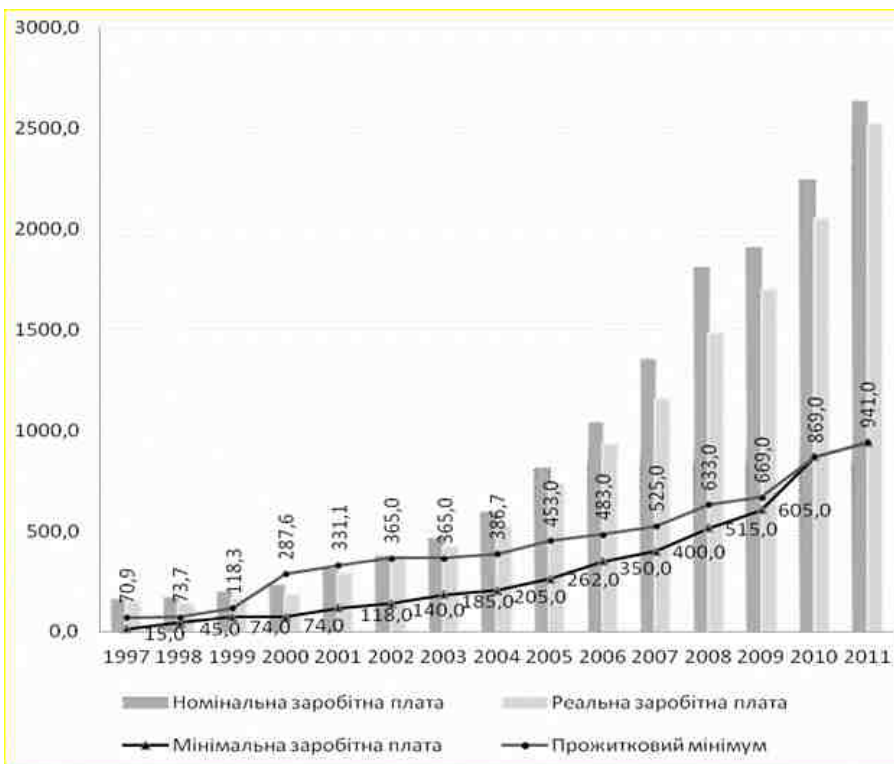

Рис. 1. Динаміка номінальної та реальної заробітної плати у співвідношенні із мінімальною заробітною платою та прожитковим мінімумом пересічних громадян в Україні за 1997-2011 рр.

Для того, щоб більш детально розглянути співвідношення динаміки прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати. Розглянемо рис.1, де наведено данні офіційної статистики номінальної та реальної заробітної плати і прожиткового мінімуму в Україні для пересічних громадян за 1997-2011 рр.

Можна зазначити (рис. 1), що загалом мінімальна заробітна плата та прожитковий мінімум громадян мали спільну тенденцію до зростання. Проте, не в усі досліджувані роки темпи їх зростання співпадали. Зокрема, у 1998 році мінімальна заробітна зросла дещо більше розміру прожиткового мінімуму, тоді як прожитковий мінімум значно збільшився у 2000 році й досяг рівня 287,6 грн., а мінімальна заробітна плата становила лише 118 грн. Досить характерним є той факт, що розмір прожиткового мінімуму в Україні не співпадає за розмірами мінімальної заробітної плати. До 2008 року прожитковий мінімум перевищував рівень мінімальної заробітної плати, а починаючи з 2009 ці показники зрівнялись та склали 869 грн. у 2010 році та 941 грн. у 2011 році.

За міжнародними стандартами мінімальна заробітна плата має бути вищою за прожитковий мінімум, а в Україні цього не відбувається. Сучасне співвідношення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму дає підставу вважати, що працездатні громадяни не можуть прожити на заробітну плату, а тому або сплачують комунальні платежі, або ходять пішки на роботу. Мінімальна заробітна плата встановлюється без врахування прожиткового мінімуму для працездатних громадян, у меншому розмірі, в супереч законодавству України.

Частина проблем і методологічних ускладнень полягає в тому, що досі немає достатньо об'єктивного і універсального способу визначення, які потреби повинні бути враховані в споживчому "кошику" найманого працівника. Серйозні проблеми виникають навіть у визначенні найменш проблематичної потреби працівника у продуктах харчування.

Слід зважати, прожитковий мінімум, що орієнтується на мінімально допустимі розміри споживання найбільш важливих для людини матеріальних благ та послуг, не забезпечує нормального відтворення робочої сили, оскільки не враховує повного набору товарів та послуг, які необхідні для задоволення першочергових матеріальних та культурних і соціальних потреб людини в Україні.

Рис. 2. Доходи та першочергові витрати працюючого пересічного громадянина в Україні за 2011 р.

Розглянемо рис.2, де зазначені доходи та першочергові витрати працюючих громадян України за 2011 рік. Так, після першочергових платежів молоде покоління, а це особи до 30 років, які мають реальну заробітну плату на 1 місяць 941 грн., можуть взимку залишити на їжу, одяг, взуття лише 249 грн. на місяць, що суперечить будь-яким нормам та встановленим в європейських країнах стандартам (табл.4), бо залишок коштів на соціальні та культурні потреби – відсутні.

За нормативними актами уряду в Україні, як для пересічного громадянина, так і для працюючого громадянина, не передбачено споживчим коштом стандарти, які б відповідали вимогам, а не були розраховані лише на фізичне виживання індивіда в суспільстві. За даними нашого спостереження в Україні чітко постерігається розмежування на класи: клас з великим рівнем достатку, клас за межею бідності та той соціальний клас у суспільстві, який намагається вижити. За структурою, 10% становить соціальна група з великим рівнем достатку, 15% - соціальна група індивідів, намагаються вижити в даних умовах, усі інші це соціальна група збіднілих громадян України, їх близько 75% [11].

Таким чином, в Україні відсутній середній клас, за кошти якого може розвиватись економічна та фінансова сфери в державі, а це, перш за все, розвиток реального сектора економіки та всіх його фінансово-кредитних установ.

Висновки з проведеного дослідження.

- Оскільки первинні статистичні дані або не відповідають фактичним даним, які були добуті у формі анкетування, або подаються в статистичній звітності у відносних показниках, а не в абсолютних, що унеможливило отримати вірогідний та достовірний стан та розвиток процесів в економіці та державі.
- Статистично представлені у офіційній звітності, середні величини не можуть відобразити весь стан речей, які відбуваються в економіці, фінансах та добробуті населення. Так як відхилення від середніх величин, тобто варіювання даних, може мати великий відсоток розмаху.
- За рахунок, вище означених факторів об'єктивно визначити ситуацію у країні та прийняти ефективне рішення дуже складно через невірогідну офіційну статистичну інформацію, оскільки вона не співпадає з фактичними даними опитування респондентів.

Література:

- Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати: Закон України від 20 жовтня 2009 р. // Електр. ресурс. - [Цит. 15. 12. 2010]. - Доступний з: <<http://www.rada.gov.ua>>.
- Закон УРСР від 03.07.91 р. №1280-ХІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.zakona.net.ua.
- Шоляк О.Ю. Мінімальна заробітна плата, як державна соціальна гарантія оплати праці. [Електронний ресурс] / Шоляк О.Ю. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_4/26_Shol.pdf.
- Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999. №966-ХІV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - №38. – С.348.
- Межа бідності в Україні та Європі [Електронний ресурс] / Z-Україна: статистика, економіка, тенденції. — Режим доступу : <http://zet.in.ua/socium/mezha-bidnosti-v-ukra%D1%97ni-ta-vevropi/>
- Прогресивні форми організації і оплати праці – основи ефективного управління підприємством: монографія / Т.А. Костишина, Н.І. Огрой, Л.В. Степанова, О.І. Срещенко. – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2005. – 241 с.
- www.me.gov.ua
- www.statlviv.ua
- Латік В., Підлужна Н. Основні показники рівня життя населення / В. Латік., Н. Підлужна // Праця зарплата. – 2010. – № 46. – С.6-8.
- Праця України 2008: Статистичний збірник / Державний комітет статистики України / Відп.за випуск Н.В.Григоревич. – К., 2009. – 322с.
- Світовий банк [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.worldbank.org.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"